

De sloot die in het water viel

Martijn Thijssen (VEEST): ‘De balans tussen landbouw, waterbeheer en biodiversiteit is zoekgeraakt’

Ik moet iets bekennen. Jarenlang had ik een romantisch beeld van de oer-Hollandse veenweidesloot. Dat beeld komt waarschijnlijk uit mijn favoriete kinderboek van vroeger: *De koe die in het water viel*. Daarin valt een koe in een sloot, belandt vervolgens in een sloep en beleeft allerlei avonturen. De werkelijkheid is helaas minder idyllisch. Althans, dat vindt Martijn Thijssen van VEEST, ofwel de Veenweidesloot van de Toekomst. Uit dit onderzoek blijkt dat de kwaliteit van de Nederlandse veenweidesloot zwaar achteruit is gegaan. Oevers kalven af, sloten slibben dicht en van de biodiversiteit blijft vaak weinig over.

Auteur: Hein van Iersel

Wie door het veenweidegebied rijdt, ziet vooral een landschap dat al eeuwen hetzelfde lijkt. Groene weilanden, koeien, sloten en hier en daar een boerderij. Maar volgens Martijn Thijssen van *Veenweidesloot van de Toekomst* (VEEST) gaat achter dat vertrouwde beeld een systeem schuil dat uit balans is. Samen met onderzoekers van onder meer NMI, Floron en het Veenweide Innovatie Centrum onderzoekt hij hoe sloten zich ontwikkelen en wat nodig is om ze toekomstbestendig te maken. Dit is een onderdeel van het Veenweide Innovatie Programma.

Meer dan een afwateringssloot

Volgens Thijssen wordt vaak vergeten hoeveel functies een veenweidesloot tegelijk vervult. ‘Een sloot heeft niet alleen een waterfunctie, maar ook een biodiversiteitsfunctie en een agrarische functie.’ De sloot moet bijdragen aan wateraan- en afvoer, ruimte bieden aan planten en dieren en tegelijkertijd het agrarisch gebruik van het gebied ondersteunen. Koeien drinken eruit, de sloot helpt het waterpeil in de landbouwgrond

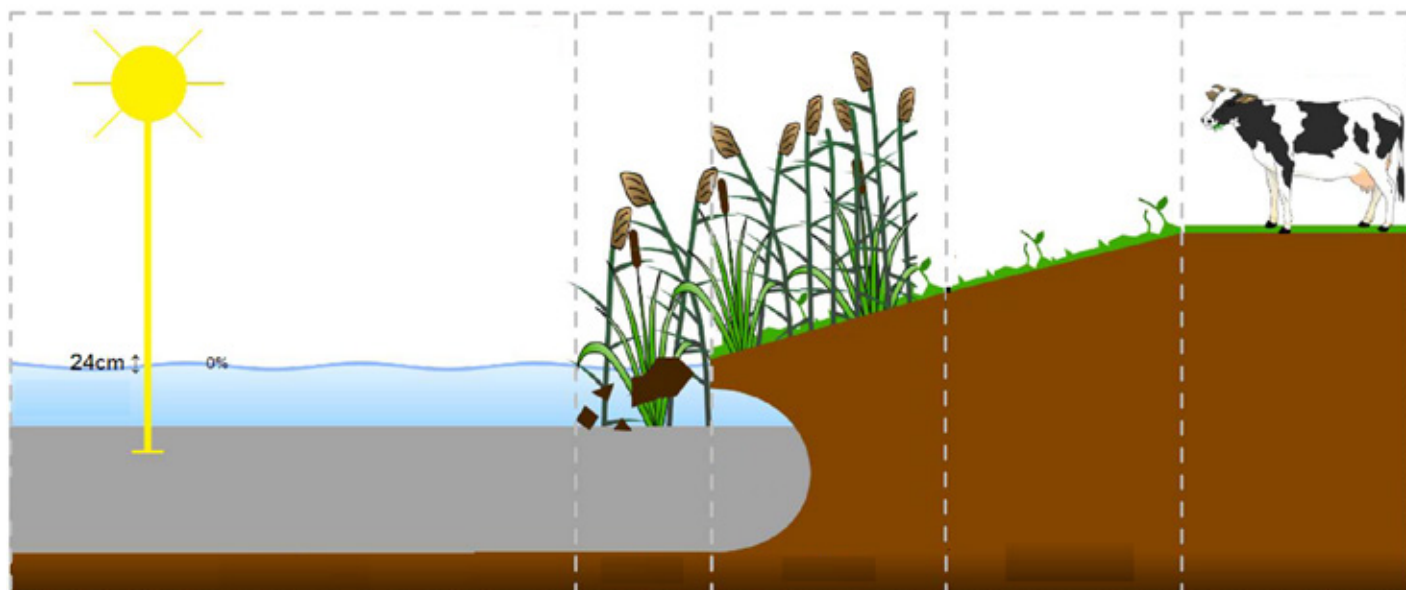
te reguleren zodat gewassen voldoende water krijgen, de bodem niet inklinkt en broeikasgasemissies worden beperkt. De aanwezigheid van een diversiteit aan planten en dieren in de sloot is bepalend voor het halen van doelen van de Kaderrichtlijn Water. Juist omdat al die functies samenkomen in dezelfde sloot, wordt zichtbaar hoe ingewikkeld de uitdagingen in het veenweidegebied zijn geworden.

Bodemdaling

Wie over de toekomst van veenweidesloten praat, komt al snel uit bij klimaatverandering en bodemdaling. Dat is volgens Thijssen de belangrijkste reden waarom er zoveel onderzoek plaatsvindt.

Wanneer het grondwaterpeil laag wordt gehouden, komt veen in contact met zuurstof. Het veen oxideert, waarbij CO₂ vrijkomt en de bodem daalt. Vervolgens ontstaat de druk om het waterpeil opnieuw te verlagen, zodat landbouw mogelijk blijft. Zo ontstaat een vicieuze cirkel van steeds weer daling van het waterpeil en daling van de bodem.’

Onderholling van de oever van een veenweidesloot

Naast klimaatdoelen speelt ook schade aan huizen, wegen en dergelijke een rol. Door voortdurende bodemdaling ontstaan steeds hogere maatschappelijke kosten.

Wat er misgaat in de sloot

Het onderzoek laat zien dat veel sloten er minder goed voor staan dan vaak wordt gedacht. Oevers raken onderhoud doordat veen onder de waterlijn wegspoelt richting de sloot. Dit veen vormt sliblagen die soms verrassend dik zijn. Tegelijkertijd verdwijnen waterplanten en neemt de biodiversiteit af. 'De gemiddelde sliblaag is verrassend dik en in veel sloten groeien nauwelijks nog waterplanten.'

Volgens Thijssen bestaat een groot deel van de sloot uit dun slib. Daardoor blijft weinig leefruimte over voor planten en dieren, die afhankelijk zijn van schoon en helder water. Zelfs in gebieden waar sloten nog een groene indruk maken, blijkt de ecologische kwaliteit vaak beperkt.

Minder doen kan soms beter zijn

Een opvallende conclusie uit het onderzoek is dat standaardbeheer mogelijk niet altijd de beste aanpak is. Veel sloten worden volgens vaste schema's gemaaid en geschoond. Volgens Thijssen gebeurt dat vaak zonder eerst te kijken wat een specifieke sloot nodig heeft.

'Nu wordt vaak standaard gemaaid. Wij denken dat je eerst moet kijken wat een sloot nodig heeft.' De onderzoekers werken daarom aan een beslisboom waarmee beheerders per situatie kunnen bepalen welke maatregelen wenselijk zijn. Soms betekent dat maaien, soms juist niet. Het uitgangspunt verschuift daarmee van standaardbeheer naar maatwerk.

Oeverplanten maken oevers sterker

Een belangrijk onderdeel van die nieuwe aanpak is het anders omgaan met oevervegetaties. Veel oevers bestaan tegenwoordig grotendeels uit productiegas, zoals Engels raaigras. Dat is gunstig voor de landbouw, maar minder geschikt voor stabiele oevers. Planten die zich hebben aangepast aan de vochtige tot natte omstandigheden op de oever, wortelen dieper en zorgen voor meer samenhang in de bodem. Daardoor worden oevers steviger en neemt de kans op afkalving af. 'Boeren zien land verdwijnen door afkalvende oevers, maar willen tegelijk ook zo veel mogelijk productiegas op hun percelen. Dat maakt de discussie ingewikkeld. Wat goed is voor de oever, sluit op korte termijn niet altijd direct aan bij de wensen van de boer.'

De sloot van de toekomst

Het uiteindelijke doel van het project is een veenweidesloot die beter bestand is tegen

hogere waterpeilen en tegelijkertijd meer ruimte biedt aan biodiversiteit. Daarbij gaat het niet alleen om planten en dieren langs de oever, maar ook om biodiversiteit onder water. Waterkwaliteit, ecologie en agrarisch gebruik moeten daarbij zoveel mogelijk samenkomen.

'Je kunt niet alles maximaal optimaliseren. Uiteindelijk moet je op zoek naar een balans.'

Volgens Thijssen vraagt dat niet alleen aanpassingen van boeren, maar ook van waterschappen en andere beheerders. Veel bestaande werkwijzen zijn nog gebaseerd op omstandigheden die in de toekomst waarschijnlijk niet meer houdbaar zijn.

Van tegenstelling naar samenwerking

Aan het einde van het gesprek komt steeds dezelfde boodschap terug. De belangen van landbouw en natuur worden vaak tegenover elkaar gezet, maar volgens Thijssen hebben beide partijen uiteindelijk hetzelfde belang: een landschap dat blijft functioneren. 'Het kan beter voor allebei de partijen.' Of dat lukt, zal de komende jaren moeten blijken. Maar één conclusie durft Thijssen al wel te trekken: wie denkt dat de veenweidesloot er prima bij ligt, kijkt waarschijnlijk niet goed genoeg. Achter het vertrouwde Hollandse plaatje schuilt een systeem dat om aandacht vraagt.

'De balans tussen landbouw, waterbeheer en biodiversiteit is zoekgeraakt'

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!